

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger samt om ophævelse af lov om indseende med priser [af Weikop m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3247, fremsættelsen i tidenden sp. 3809).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Det ærede medlem hr. Weikop m. fl. har fremsat forslag om, at lov om indseende med priser skal ophæves, for så vidt angår lovens §§ 1 og 2, og at § 3 i denne lov skal overflyttes til monopolloven. Endvidere har de ærede medlemmer stillet forslag om, at § 24 i monopolloven skal ophæves.

Må jeg først komme med nogle betragtninger vedrørende monopollovens § 24. Den var, som anført af forslagsstillerne, oprindeligt tidsbegrænset, men den blev ved lovændringen af 6. juli 1957 gjort permanent. Det høje ting vil erindre, at ændringen i 1957 blev gennemført som led i et større lovgivningskompleks, bl. a. med henblik på løsning af de da foreliggende økonomiske problemer. Ændringen af § 24, der gjorde bestemmelsen permanent, var ikke motiveret ud fra specielle, kortvarige forhold, for, som det hed i bemærkningerne til lovforslaget, ændringen tog sigte på at sikre en stabil prisudvikling for alle de varer og ydelser, der var omfattet af konkurrencebegrænsninger, og som derfor skulle anmeldes i henhold til monopollovens bestemmelser.

Allerede i 1958 — altså før Danmark blev indmeldt i frihandelssammenslutningen — rejste Industrirådet spørgsmålet om at få § 24 ophævet, og spørgsmålet var dengang genstand for overvejelser i monopolrådet, som er det for alle disse anliggender særlige sagkyndige organ.

I slutningen af 1959 rejste Industrirådet

igen spørgsmålet om ophævelse af § 24, og det blev på ny taget op til overvejelse i monopolrådet. Rådets gennemgang af problemerne endte med, at rådets flertal ikke fandt, at der var grundlag for en sådan ændring; dog fandt rådets flertal, at man eventuelt kunne give adgang til at fravige bestemmelserne om forudgående prisgodkendelse i særlige tilfælde, og at rådet som følge deraf kunne tænke sig muligheden af, at § 24 suppleredes med en dispensationsmulighed for monopoltilsynet.

Når nu oppositionspartierne foreslår § 24 helt afskaffet, motiveres dette ifølge bemærkningerne med den stedfundne udvidelse af liberaliseringen og den øgede konkurrence, der som følge heraf vil blive tilvejebragt på det danske marked.

Jeg vil give oppositionspartierne ret i, at en så betydelig udvidelse af liberaliseringen som den, der for nylig har fundet sted, må antages efterhånden at ville kunne føre til, at der på forskellige vareområder vil opstå en egentlig konkurrencetilstand bl. a. med det resultat, at virksomheder, der hidtil har indtaget en dominerende stilling på det danske marked, vil miste denne stilling, og i det omfang, det vil blive tilfældet, vil de pågældende virksomheder heller ikke mere være omfattet af anmeldelsespligten i medfør af monopolloven, hvorved § 24s betydning for disse virksomheder helt falder bort.

Det her sagte er imidlertid ikke noget, der kan siges at gælde generelt for alle vareområder. For det første er der stadig en række varer på bunden liste, for hvilke det gælder, at konkurrencen udefra ikke endnu kan gøre sig gældende i fuldt omfang, og for det andet findes der væsentlige områder, hvor konkurrenceforholdene vil være fuldstændig uberørt af, hvorvidt der foretages liberalisering eller ikke. Der findes produktionsområder, hvor transportomkostningerne eller traditionelle forhold kan bevirke, at der reelt ikke vil komme nogen konkurrence udefra. Andre erhvervsområder er så udprægede hjemmemarkeds-

[Handelsministeren.]

erhverv, at liberaliseringen heller ikke dér spiller nogen rolle, og noget tilsvarende kan anføres med hensyn til en række tjenesteydelser, for hvilke der foreligger prisaftaler. Hvis en landmand skal have dyrlæge til sin syge ko, har han ingen reel mulighed for at trække på udenlandsk konkurrence, hvis han skulle være utilfreds med dyrlægens takster.

De ærede forslagsstillere vil således forstå, at hverken den stedfundne liberalisering eller en eventuel fuldstændig liberalisering af udenrigshandelen kan siges at medføre fri konkurrence inden for alle erhvervsområder. Jeg har det indtryk, at de ærede forslagsstillere altid har været ivrige tilhængere af fri konkurrence, og hvor en sådan tilstand råder, foreligger de problemer, der her er rejst, jo overhovedet ikke. De ærede forslagsstillere ved, at monopolloven er således indrettet, at i tilfælde af, at der på et område er fuldstændig fri konkurrence, vil virksomhederne simpelt hen ikke være omfattet af lovens bestemmelser, og § 24 vil under disse forhold være ganske uden betydning.

Når forslagsstillerne er betænkelige ved § 24, hænger det måske også sammen med synspunkter, der har været fremført fra industriens side som et led i kritikken af bestemmelsen om forhåndsgodkendelse af prisforhøjelser. Det fremføres også, at den strukturrationalisering inden for industrien, som alle — det vil jeg gerne understrege — som alle under de nye markedsforshold anser for meget ønskelig, ikke nyder den fremgang, som den burde, fordi virksomhederne nærer skræk for gennem en rationaliseringsaftale at blive indført i monopoltilsynets register og dermed underkastet en priskontrol, altså en forhåndsgodkendelse af prisforhøjelser, som de kan finde ubehagelig og generende. Det kan meget vel være rigtigt, at der råder en sådan skræk blandt visse industrivirksomheder, men jeg mener med rette at kunne sige, at denne skræk er ubegrundet. Så vidt mig bekendt stiller monopoltilsynet sig overordentlig positivt over for strukturrationaliseringsaftaler og vil ikke lægge virksomhederne sten i vejen, når det er aftaler af denne art, det drejer sig om.

Det vil også være erhvervene bekendt fra de drøftelser, der har fundet sted i mono-

polrådet om monopolkontrollen under de nye markedsforshold, at monopoltilsynet er helt opmærksom på de nye forhold og er indstillet på i sin virksomhed under de ændrede konkurrenceforhold på det danske marked ikke at stille danske virksomheder ugunstigere end deres udenlandske konkurrenter.

Selv om dette princip for monopolrådets virksomhed må være af overordentlig stor vigtighed for erhvervslivet, må radet dog naturligvis tage de foreliggende spørgsmål op til behandling i lyset af den til enhver tid foreliggende situation, og da markedsforsholdenes virkninger endnu langt fra er fuldt afklarede, er det også for tidligt endnu at foretage en eksakt bedømmelse af, hvilket omfang monopolkontrollen vil få eller skal have under de nye tilstande. Men, som jeg nævnte før, må man regne med, at i det omfang, konkurrenceforholdene bliver virksomme, vil en række danske virksomheders dominerende stilling forsvinde — og dermed også betydningen af monopollovens regler.

Når oppositionen er særlig utilfreds med den forudgående godkendelse af prisforhøjelserne, som § 24 foreskriver, i stedet for den efterfølgende godkendelse, som efter en ophævelse af § 24 ville være den eneste mulighed for kontrol, kan det måske hænge sammen med, at oppositionen ønsker kontrollen gjort mindre effektiv. Jeg ved ikke, om dette er tilfældet, men det er i hvert fald givet, at en efterfølgende kontrol med prisforhøjelserne ikke har samme effektivitet som den forudgående kontrol. F. eks. gælder dette, når der inden for en branche er tale om en prisaftale, i henhold til hvilken branchen fastsætter vejledende priser for sine medlemmer. Hvis man tænker sig det tilfælde, at brancheorganisationen ønsker gennemført en prisforhøjelse og i den anledning udsender nye vejledende priser til branchens medlemmer, må monopoltilsynet, hvis det nærer mistanke om prisforhøjelsens berettigelse, iværksætte undersøgelser, der i mange tilfælde kan være omfattende og derfor må kræve en vis tid. Hvis tilsynet herefter når til den opfattelse, at prisforhøjelserne helt eller delvis må anses for uberettigede, og derfor dekretterer priserne nedsat med den følge, at branchen igen skal udsende vejledende priser, har

[Handelsministeren.]

det for det første den uheldige virkning, at de høje priser har været gældende gennem den periode, der har været nødvendig for at foretage de nødvendige undersøgelser, og for det andet opstår den — måske endnu større — ulempe, at de oprindelig udsendte og for høje vejledende priser vil kunne få virkning i den efterfølgende tid uanset monopoltilsynets indgriben. I sådanne tilfælde vil det nuværende system med forudgående godkendelse, inden prisforhøjelserne sættes i kraft, være af væsentlig betydning for monopolkontrollens effektivitet.

Størst betydning har den forudgående godkendelse dog i sådanne tilfælde, hvor det drejer sig om varer, der er af særlig betydning for pris- og omkostningsniveauet her i landet. Vi kommer netop her til et meget vigtigt moment for vore konkurrencemuligheder under de nye markedsforhold. Det er klart, at jo stærkere konkurrencen bliver på det danske marked, jo større rolle kommer omkostningsniveauet til at spille for Danmarks konkurrenceevne, og de erhverv, som i fuldt omfang bliver udsat for den udenlandske konkurrence, kan ikke være tjent med, at deres omkostningsniveau på urimelig måde bringes i vejret som følge af, at der i andre erhverv kan foretages ubegrænsede prisforhøjelser, som bringer vort samlede omkostningsniveau i vejret.

I øvrigt finder jeg også anledning til at fremhæve, at den forudgående kontrol, som nu praktiseres, ikke i samme grad, som der ofte gives udtryk for det, er en byrde for de pågældende erhverv. Forholdet er jo nemlig det, at monopoltilsynet for en række vigtige vareområder har gennemført særlige prisordninger efter aftale med de berørte virksomheder. Sådanne prisordninger medfører, at de enkelte virksomheder ikke skal have forudgående godkendelse af enhver prisforhøjelse, når den foretages inden for rammen af de ordninger, som er aftalt med virksomhederne. Den forudgående godkendelse af prisforhøjelser er derfor i særlig grad af betydning på de områder, hvor det drejer sig om aftalepriser, medens ordningen i mindre grad har betydning for de dominerende enkeltvirksomheders prisansættelser, og for aftale-

prisernes vedkommende har de pågældende jo altid den udvej at afvikle deres prisregulerende aftaler.

Jeg vil imidlertid ikke på forhånd bestride, at der inden for administrationen af forhåndsgodkendelser skulle være mulighed for en forenkling, og jeg vil da også være villig til i det udvalg, som bliver nedsat, at drøfte mulighederne for en sådan forenkling af administrationen og en ændring af selve bestemmelsen i § 24, der tager sigte på de ønsker, som er fremsat af industrien med henblik på en strukturrationalisering.

Oppositionen har samtidig stillet forslag om ophævelse af loven om indseende med priser, dog således at lovens § 3 skal bevares ved, at bestemmelsen overføres til monopolloven. Jeg forstår ikke rigtig bevæggrunden til forslaget om at ophæve disse bestemmelser. Bestemmelsen i § 1 går ud på, at monopoltilsynet efter anmodning fra forskellige organisationer kan iværksætte undersøgelser af pris- og avanceforholdene på områder, hvor der er begrundet formodning om, at prisdannelsen er urimelig, med henblik på at orientere offentligheden om resultaterne af sådanne undersøgelser. Den monopollov, vi har, hviler så vel som den her omtalte bestemmelse i meget vidt omfang på offentlighedsprincippet, som går ud på, at man allerede ved at gøre offentligheden bekendt med priser og avanceforholdene på forskellige områder mener at kunne øve en gavnlig indvirkning i sådanne tilfælde, hvor prisdannelsen må forekomme urimelig. Jeg går ud fra, at da oppositionen stemte for monopolloven, var den enig i betydningen af dette offentlighedsprincip, og jeg kan ikke forestille mig, at vurderingen skulle være anderledes, når der er tale om bestemmelsen i § 1 i loven om indseende med priser. Jeg ser derfor ikke nogen grund til at ophæve denne bestemmelse, lige så lidt som jeg mener, der er noget grundlag for at ophæve lovens § 2.

§ 2 tager alene sigte på at belyse prisforholdene for varer, der her i landet er beskyttet mod udenlandsk konkurrence som følge af importregulering. Når forslagsstillerne ønsker denne bestemmelse ophævet som følge af den pr. 1. marts i år gennemførte liberalisering, kan jeg for det første dertil sige, at dette er sket, hvis vi alene holder os

[Handelsministeren.]

til de varer, der er kommet på friliste. Lovbestemmelsen kan jo efter sin ordlyd alene anvendes på varer, der er underkastet importbegrænsning. Det vil sige, at bestemmelsen nu er indskrænket til at gælde for de varer, der er tilbage på den bundne liste. Her synes jeg stadig bestemmelsen må have sin vigtige mission. For de varer, der fortsat er under importregulering, er det af stor betydning fortsat at kunne få klarlagt, hvorvidt den herigennem bestående konkurrencebegrænsning fører til urimelige priser, som må betales af danske forbrugere, hvis forholdet ikke bliver belyst og derved giver baggrund for passende indgriben. Den dag, da samtlige varer er kommet på fri liste, har bestemmelsen i § 2 mistet enhver betydning, og der forekommer mig derfor ikke at være begrundelse for at ophæve den forlods, men at man ganske simpelt skal lade ophævelsen af paragraffen følge udviklingen i frigivelse af importen. Jeg må derfor for mit vedkommende komme til det resultat, at loven om indseende med priser bør opretholdes i sin nuværende form.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Weikop*):

Det forekommer mig rent umiddelbart, at den højtærede minister både var velvillig med hensyn til det forslag, vi har fremsat, og også det modsatte.

Jeg tror, at det, der er det afgørende, når vi taler om monopoltilsynet og monopolloven, egentlig er, at det går ikke længere, som det hidtil er gået på den gammeldags maner. Det går efter min opfattelse ikke længere at lade monopolrådet og monopoltilsynet, således som man gjorde før i tiden, overveje, granske, undersøge og derefter bestemme danske erhvervsvirksomheders prispolitik — det er det afgørende, som den højtærede minister ikke var så meget inde på — netop når andre landes tilsvarende erhvervsvirksomheder kan handle og producere uden indblanding fra det offentliges side og dermed får muligheder for at skabe den fornødne kapital til nye investeringer.

Jeg tror, man må sige, at ingen har krav på at få varer til en lavere pris end den, de teknisk bedst udstyrede virksomheder i konkurrence med udenlandske virksom-

heder kan fremstille varerne til. Om så fortjenesten bliver større eller mindre, forekommer mig at være det offentlige uvedkommende. Den højtærede handelsminister var jo i høj grad impliceret i forhandlingerne om toldloven, og under disse fik vi da bekræftet, at vi står svagt over for udenlandske kapitalstærke koncerner, der vel netop gennem en fri prispolitik er blevet selvforsynende med kapital.

Vi har herhjemme forsøgt at modvirke konkurrencen fra kapitalstærke virksomheder udefra ved dels at udsætte liberaliseringen noget gennem en langsommere liberaliseringstakt, dels ved højere toldsatser. Desuden har vi senere forsøgt det ved at yde lån og garanti fra statens side, og erhvervene har gennem et finansieringsinstitut — jeg tænker på Finansieringsinstituttet for Håndværk og Industri — også medvirket til at komme over vanskelighederne ved at yde lån. Jeg tror, de har ydet lån for 36 mill. kr. Men jeg synes, vi har forsømt noget af det væsentlige, nemlig at give danske erhverv den samme frihed til at bestemme priser og avancer, som — og det er det afgørende — vore store konkurrenter inden for de seks og de syv har. Vel ved jeg eller troede at vide, at monopoltilsynet og monopolrådet lægger vægt på, at danske virksomheder ikke bliver dårligere stillet end udenlandske virksomheder, men er det i det hele taget meningen også under de ganske ændrede forhold, at det skal være afgørende, hvad monopoltilsynet og monopolrådet tillægger vægt? Sådan kan det vist ikke være, det bør ikke være monopoltilsynet, der bestemmer indtjeningen. Og her vil jeg gerne slå fast, at hvis en pris bliver urimelig på grund af aftaler, er jeg enig i, at så må kontrollen sættes ind; men er prisen rimelig og der hverken er importregulering eller ekstraordinær høj told, bør det offentlige ikke blande sig i virksomhedens forhold. Man bør vel oven i købet glæde sig over, at virksomheden både er i stand til at sælge varer til lave priser, til konkurrencedygtige priser, og tillige tilvejebringe et betydeligt overskud til nye investeringer og dermed give forøget beskæftigelse, dermed øge afsætningen. Kan det virkelig være rigtigt, som jeg læste i bladene forleden — det var i april måned — at A/S Dansk Svovl-

[Weikop.]

syre- & Superphosphat-Fabrikker vil gøre sine investeringer afhængige af, om selskabet opnår tilsvarende investeringsevne som konkurrerende virksomheder i udlandet, og det til trods for, at der er fri import af gødningsstoffer, og at gødningsstoffer ikke på nogen måde nyder beskyttelse, men tværtimod er ude i den fulde konkurrence? Det blev oplyst på selskabets generalforsamling.

Det er klart, at jeg kan ikke være inde i alle disse forhold, men det forekommer mig at være betænkeligt, dersom monopoltilsynet eller monopolrådet i dette og i lignende tilfælde blander sig i tingene. Det kan jo ikke være meningen, at monopolrådet under de nye forhold skal være for tjenesteregulerende. Når pris og kvalitet er rigtig og konkurrencedygtig, må fortjenestens størrelse være andre uvedkommende. Det kan da ikke være meningen, må jeg tro, at det skal gøres vanskeligere for danske virksomheder at blive selvfor-synende med kapital end for de virksomheder, som de skal konkurrere med i udlandet, og det kan ikke være meningen at tvinge danske virksomheder til at holde lavere priser end de priser, som udenlandske konkurrenter anser for nødvendige netop for at klare deres investeringer. Så vidt jeg kan bedømme det også efter den højtærede ministers tale, er det, ligesom de nye signaler ikke er trængt igennem, heller ikke rigtig trængt igennem inden for monopoltilsynet.

§ 24, som der stilles forslag om at ophæve, er, som den højtærede minister sagde, ikke nogen ukendt paragraf, ikke noget ukendt problem; jeg forstår på den højtærede minister, at dens ophævelse har været drøftet i monopolrådet og monopoltilsynet, og det var jeg også bekendt med. Den højtærede minister nævnte nogle datoer, og jeg forstår deraf, at det er drøftelser, man har været i gang med i snart 20 måneder. Det er måske en fejl, at langvarige drøftelser om lovgivningsspørgsmål sker i monopoltilsynet — lovgivningen tilkommer minister og folketing. Det er naturligt, at ministeren beder om en udtalelse fra monopolrådet, hvis han agter at foreslå lovændringer, og derfor skal man måske heller ikke bebrejde monopolrådet, at det i

20 måneder har overvejet spørgsmålet om at ophæve § 24, men man skal snarere hæfte sig ved, at den højtærede minister — måske ikke den nuværende højtærede minister, men den tidligere handelsminister — ikke har taget skridt til at få § 24 ophævet og i øvrigt foretage de ændringer, som man har anset for at være nødvendige nu.

Det må være helt åbenbart, at den foreskrevne anmeldelsespligt om prisforhøjelser byder danske erhvervsvirksomheder en forskelsbehandling, og anmeldelsespligtens beståen er, mener jeg, lige skadelig for prisudviklingen og for gennemførelsen af nødvendige strukturrationaliseringer. Jeg behøver slet ikke at komme nærmere ind på dette, men det forekommer mig at være helt åbenbart, at når man i trustkommissionen i sin tid nævnte, at bestemmelsen var overflødig, og efter mange overvejelser udtalte dette i 1956, så må den da også være overflødig i 1960 efter alt det, der er sket siden importens frigørelse.

Ophævelsen af § 24 betyder heller ikke, hvad den højtærede minister selv var inde på, at man ikke kan skride ind over for urimelige priser og urimelige aftaler; det vil så blot ske bagefter. Man har altså midlet, og det var bl. a. det, der gjorde, at trustkommissionen mente, at det ikke var nødvendigt at have denne bestemmelse i mere end ét år, altså indtil 1. juli 1956. Derfor bør man ikke fastholde denne bestemmelse, der efter min mening er skadelig.

Jeg synes nærmest, det lød, som om den højtærede minister fastholdt nogle principper. Det undrer mig lidt, for ellers har den nuværende højtærede handelsminister, ved jeg, stærkere end nogen anden været af den opfattelse, at man ikke skulle fastholde et standpunkt for princippets skyld. Det var den højtærede handelsminister i hvert fald inde på, da man drøftede toldloven. Nu kommer vi vel til forhandling om dette spørgsmål, men jeg synes, at man skal se at få vedtaget en lov om ophævelse af § 24, fordi man derved over for erhvervslivet tydeligt tilkendegiver, at der er hejst nye signaler, og at det ikke er erhvervene alene, der må tilpasse sig de ændrede forhold, men også monopoltilsynet.

Den 1. april fik valutaudvalgets medlemmer tilsendt en fortrolig redegørelse for forholdet

[Weikop.]

mellem priser i Danmark og i udlandet for en bestemt vare, som sædvanlig udarbejdet i henhold til § 2 i lov om indseende med priser. Jeg ved ikke, hvordan andre har set på det, da de fik den, men jeg spurgte mig selv, da jeg fik denne redegørelse — også i betragtning af den papirstabel, man allerede ligger med —: hører dette da aldrig op? Den vare, der her blev behandlet, var på bunden liste, og importen af den gøres fri i et ganske bestemt tempo, altså er redegørelsen fuldstændig overflødig med henblik på at gøre importen større. Det spørgsmål er allerede afgjort. Man får i denne redegørelse også noget andet at vide. Man får at vide, at dansk produktion af den pågældende vare kun kan blive konkurrence-dygtig ved specialisering og betydelige kapitalinvesteringer, alt sammen noget, man vidste i forvejen. Det bekræfter jo kun, at prisen bør være sådan, at den indebærer mulighed for, at virksomhederne kan skaffe fornøden kapital.

Jeg er ked af, at den højtærede handelsminister tager denne stilling til spørgsmålet om ophævelse af lov om indseende med priser, for hvis loven om indseende med priser nu ophævedes, måtte man jo holde op med dette kolossale papirarbejde, som der ikke er brug for. Forudsætningerne er ikke til stede længere, og der knytter sig i virkeligheden ingen som helst positiv interesse til udarbejdelsen af sådanne redegørelser. Som jeg allerede sagde, da jeg fremsatte lovforslaget på de to partiers vegne, har der ikke været noget run for at få gennemført undersøgelser af pris- og avanceforhold, og det betyder, at der i de snart 4 år, der er gået, ikke har været begrundet formodning om, at priserne har været urimelige, formentlig heller ikke fra forbrugerside. Derfor må man gå ud fra, at sådanne undersøgelser er komplet overflødige.

Jeg skylder måske at sige, at der har været en undersøgelse af prisdannelsen på kartofler, grønsager, frugt m. m., og at der i denne forbindelse er foretaget ikke mindre end 3 000 indkøb og rettet 1 100 henvendelser til forskellig side. Man spørger sig selv: hvad koster alt dette, og hvad har skatteborgerne fået ud af det? Så vidt jeg kan se, ingen verdens ting. Jeg synes, at offentligheden har krav på at få at vide,

hvad en sådan undersøgelse har kostet i penge og tid, og jeg synes også, at de organisationer, der har været med til at starte denne undersøgelse, skal vide lidt om, hvad det er, de sætter i gang, hvad det er, de bruger forbrugernes penge til ved sådanne undersøgelser.

Man ender i denne grønsagsundersøgelse med at sige, at man formoder, at der kan fremkaldes en skærpelse af priskonkurrencen ved at gøre detailmarkedet mere gennem-sigtigt for forbrugerne, og det kan ske ved, at man udbygger en kvalitetsstandardisering. En sådan standardisering skulle fastsætte bestemte normer for varerne, og producenter og salgsorganisationer skulle udbyde varerne i disse kvaliteter, eventuelt med datomærkning og emballage, der er egnet til at videreudbyde varen til forbrugerne, og meget andet af den slags. Tror man virkelig ikke, at det erhverv, det her drejer sig om, udmærket godt ved alt det i forvejen og netop i de senere år har bestræbt sig på at skabe en vis standardisering af kvaliteter og en vis form for pakning af varen? De store torve og de store auktioner — det være sig i København, Århus eller Odense — har, så vidt jeg ved, ikke bestilt andet de senere år. Men lige så vel som kartofler og fisk er forskellige, er producenterne det, og derfor er det ikke noget, man kan gennemføre sådan fra den ene dag til den anden. Jeg synes altså, det er trist, at man bruger forbrugernes penge til at sætte noget på papiret, som erhvervene ved i forvejen. Det drejer sig om en opgave, som kun erhvervene og ikke monopolrådet formår at løse, og som erhvervene gerne vil løse.

Loven om indseende med priser har efter min mening altid været overflødig. Jeg ved godt, at den tilfredsstillede forskellige kredse, dengang den blev gennemført; jeg ved også, at den tilfredsstillede det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, den nuværende økonomiminister, der jo i 1956 mente, at en sådan lovgivning var nødvendig, fordi en række hjemlige varer havde en slags monopol på grund af importrestriktioner, ligesom han mente, at der på dette område fandt den største pris- og avanceudnyttelse sted. Nu er importen givet fri, vi er med i et frihandelsområde, og, som jeg sagde før, end ikke forbrugerorga-

[Weikop.]

nisationerne har i de sidste 4 år haft nogen stærkere formodning om, at prisdannelsen var urimelig, og derfor synes vi, at loven ganske simpelt må væk.

Selvfølgelig er det rigtigt, som den højtærede minister siger, at lov om indseende med priser faktisk kun har 3 paragraffer og en straffeparagraf, men de 2 paragraffer, der kan give anledning til alle disse papirundersøgelser, masser af papirredegørelser, kan man roligt sløjfe. Den tredje omhandlende oplysningspligten vedrørende nettovægt foreslår vi overført til monopolloven.

Jeg håber, at det efter denne debat vil lysne for vort forslag, og også når det, hvad jeg går ud fra, bliver gjort til genstand for behandling i et udvalg.

Chr. Christiansen: Adskillige gange har der fra oppositionens side været rejst krav om ændringer af monopolloven og prisloven, sidst da det ærede medlem hr. Weikop havde ordet under behandlingen af valuta-loven. Det ærede medlem udtalte da, at monoptilsynet var et kunstigt apparat, der skulle afskaffes, og at også loven om indseende med priser efter hans mening skulle væk. Begrundelsen, som fremgår dels af bemærkningerne til det foreliggende forslag, dels af det ærede medlems tale i dag, var, at nu fik vi jo et større marked, og så var en sådan lovgivning ikke mere nødvendig.

Jeg kan ikke være enig med det ærede medlem hr. Weikop i denne vurdering. De to love, monopolloven og prisloven, vil stadig tjene det meget væsentlige formål, at de gør det muligt at foretage indgreb over for urimelige prisdannelser og at fremme en rolig prisudvikling til beskyttelse af forbrugerne. Skulle der ske ændringer i disse love, må der efter min mening herske langt mere stabile konjunkturforskelde end dem, vi i dag kan overse.

Ved en gennemgang af de 8 betænkninger, der er udsendt af trustkommissionen i årene 1951-1960, kan man kun komme til det resultat, at der stadig forekommer konkurrencebegrænsning. Jeg må derfor straks sige, at mit parti ikke ser sig i stand til at medvirke til vedtagelsen af venstres og de konservatives lovforslag. Vi mener, at en gennemførelse vil betyde en alvorlig be-

skæring af de gældende bestemmelser om det offentliges indflydelse på prisdannelsen. Snarere vil jeg mene, at det foreliggende materiale, som jo er meget grundigt og omfangsrigt, kunne give anledning til overvejelser af, om forbrugerne er tilstrækkeligt værnet mod det ret stærke herredømme, der udøves på vareomsætningsområdet. Her tænker jeg både på pris, kvalitet og måden, hvorpå salg foregår. Det havde været meget ønskeligt, om de kommende nye markedstilstande kunne give helt andre prisforhold, men meget tyder på, at den forestående udvikling endnu et stykke tid vil volde os adskillige vanskeligheder, og disse vanskeligheder vil bestå i, at vi må regne med, at vi kan få endnu stærkere koncentration af produktion og af handel, og at vi også kan få flere aftaler om ensartede priser og om en opdeling af salgsmarkedet mellem en række lande. Det vil betyde, at den frie konkurrence ikke kan trænge igennem, og vi vil heller ikke være i stand til at få det, jeg vil kalde en saglig prisdannelse her i landet. Man kunne snarere stille det spørgsmål: er vi ikke fortsat godt på vej til en ensidig planøkonomi, der i langt højere grad tilgodeser økonomisk vinding end hensynet til forbruger- og samfundsinteresser? Der er næppe nogen, der vil påstå, at vi har opnået at få en fri prisdannelse. Kan det være rigtigt, at de samfundsproblemer, som knytter sig til prisforhold og prisdannelse, helt skal overlades til folks ensidige interesse i at få de højeste priser for selv de almindeligste forbrugsvarer, uden at de skal stå til regnskab over for vor fælles økonomi og forbrugernes interesse?

Trustkommissionen har med det materiale, der er forelagt, udrettet et betydningsfuldt og anerkendelsesværdigt arbejde ved de undersøgelser, der er foretaget, og som nu foreligger for offentligheden. Jeg er kun ked af, at det har været så forholdsvis længe med bearbejdelsen af visse af de undersøgelseres resultater, der foreligger beretning om.

Oppositionens forslag om helt at stryge § 24 vil efter min mening betyde en afgørende svækkelse af hele monopolloven, da netop denne paragraf er et centralt punkt i loven. Det er vel også derfor, der stilles forslag herom. Jeg kan ikke se, at der kan skabes mere konkurrence inden for erhver-

[Chr. Christiansen.]

vene ved at ophæve § 24; alle de tidligere foretagne undersøgelser fortæller jo noget ganske andet.

Prislovens ophævelse vil forhindre de interesserede organisationer i at anmode om nærmere undersøgelse af visse varepriser for at se, hvordan pris- og avanceforholdene stiller sig. Det vil herefter ikke mere være muligt for monopoltilsynet, hvis nye regler gennemføres, at orientere offentligheden om priser og avancer. Heller ikke spørgsmålet om den udenlandske pris-konkurrence kan tages op til undersøgelse.

Efter min mening betyder forslaget en tilsidesættelse af det store forbrugende publikums interesser. Jeg kan egentlig ikke påstå, at det ærede medlem hr. Weikops fremsættelsestale er præget af fasthed og sikkerhed i argumentationen. Der er så mange „utvivlsomt“ og „uden tvivl“, som netop tyder på, at der ikke er denne sikkerhed. Det ærede medlems særlige ironiske angrebsform kom jo rigtig til udtryk, da han omtalte prøveindkøbene af grønsager og frugt, og han føjede jo i dag et par nye bemærkninger til. Ved fremsættelsen sagde det ærede medlem, at „der kom noget papir ud af disse undersøgelser, men det tør vistnok siges, at der heller ikke kom andet ud deraf“ — og det ærede medlem gentog i virkeligheden det samme i dag. Efter min mening er det ærede medlem på dette felt i hvert fald ganske afgørende ude på gyn-gende grund. Vi fik jo nemlig den 28. marts en redegørelse for prisforholdene og avancerne inden for handelen med kartofler, grønsager og frugt, og denne redegørelse er ikke så ligegyldig, som det ærede medlem noget forhastet allerede ved sin fremsættelse af lovforslaget ville gøre den til. Mit helhedsindtryk af redegørelsen er, at der er en betydelig forskel mellem den pris, producenten opnår for sin vare, og den pris, som forbrugerne må betale, og at mellemhandelen, handelsleddene mellem producent og forbruger, trænger til en rationalisering.

I øvrigt er det bemærkelsesværdigt, at det er de billige kvaliteter, der har de højeste avancer, men dette understreger netop nødvendigheden af at tage hele kvalitetsspørgsmålet op til en nærmere drøftelse, også med eksportinteresser for øje.

Frugt- og grønsagsundersøgelserne ville ikke have kunnet iværksættes, hvis bestemmelserne i det fremsatte lovforslag havde været i kraft. Det ærede medlem ville i dag gøre hele denne redegørelse til praktisk talt intet. Jeg ved ikke, om det ærede medlem ikke har bemærket følgende i meddelelserne fra monopoltilsynet nr. 3 af 28. marts 1960 — jeg beder derom højtærede formand om tilladelse til et kort citat —:

„Under forhandlingerne med organisationerne om nærværende redegørelse er det oplyst, at der inden for branchen er optaget drøftelser mellem producenter og handelsled om en forbedring og rationalisering af omsætningen med frugt og grønsager.“

Mon dette ikke understreger nødvendigheden af offentlighed omkring prisdannelsen, netop det, jeg i mine bemærkninger i dag har været inde på?

Det ærede medlem hr. Weikop kritiserer, at der er kommet noget papir ud af disse undersøgelser — det er i øvrigt noget, det ærede medlem gerne taler om. Jeg vil henlede det ærede medlems opmærksomhed på, at der formentlig også er et mægtigt papirforbrug i de mange handelsled, et forbrug, som vi måske skulle spare noget på; men det interesserer måske ikke det ærede medlem så meget, for dette forbrug går jo ind i forbrugerpriserne, så det er forbrugerne, der kommer til at betale.

Der kunne være god grund til at spørge, hvorfor vi skulle forlade enhver offentlighed angående pris- og avanceforhold, når der dog er fuld offentlighed omkring alle arbejder- og funktionærlønninger. Jeg hørte også det ærede medlem sige i dag, at fortjenestens størrelse, altså inden for handelen, kom ikke andre ved. Jeg regner ikke med, at det er en principiel bemærkning, for jeg regner med, at vi efter det ærede medlems mening stadig skal have offentlighed omkring lønninger på både det ene og det andet område, men så kan jeg til gengæld heller ikke forstå, hvorfor der slet ikke skal være nogen art af offentlighed på et så vigtigt område som pris- og avanceforhold.

Lønmodtagerorganisationerne af alle kategorier må betragtes som en part, man ikke kan komme uden om i hele spørgsmålet om prisdannelsen, og dertil kommer, at

[Chr. Christiansen.]

forbrugernes på frit grundlag dannede sam-
menslutninger efter alt at dømme i stigende
grad må blive mere effektive som modpol,
når det drejer sig om at skabe den virkelige
naturlige prisdannelse, og jeg tror ikke,
denne kendsgerning sådan lader sig afvise.

Der foreligger ikke for mig beviser på,
at monopoltilsynet og dets arbejde har
været til skade for erhvervslivet, hvis det
da har drevet en prispolitik, der har været
rimelig og retfærdig. Derimod forekommer
det mig, at forbrugerne har krav på at
få noget mere at vide om, hvordan pris-
dannelsespolitikken i virkeligheden former
sig. De foreliggende betænkninger fra trust-
kommissionen fortæller jo, hvordan der
allerede under de nuværende forhold op-
findsomt etableres et net af prisaftaler og
markedsdelinger og gentlemanoverenskom-
ster omkring prisdannelserne. At dette
skaber dyrere vareforsyning for forbrugerne,
tror jeg ikke nogen kan bestride. For mig
at se er forbrugersynspunkter og -in-
teresser sat helt uden for disse aftaler og
i hvert fald helt uden for det fremsatte
lovforslag.

Jeg vil gerne i tilslutning til, hvad jeg
her har sagt, gøre blot et par principielle
betragtninger om prisproblemet. Den uham-
mede næringsfrihed er kommet til at be-
tyde økonomisk ufrihed for stadig større
dele af befolkningen. Selv om vi ikke i
vort land kender stordriften, således som den
er dominerende i andre lande, er det dog
et klart træk i udviklingen, at det er kapi-
talmagten, der behersker det økonomiske
liv, og der er også sket det, at vi har fået
en monopolisering af væsentlige dele af
erhvervslivet, der begrænser konkurrencen
og søger at betvinge prisdannelser. Man
spejder ofte forgæves efter den stærkt
omtalte liberalismes fri konkurrence. Det er
efter min mening åbenbart, at disse fore-
teelser forøger den økonomiske ulighed og
magtkoncentration og øver større indfly-
delse på samfundsøkonomien end lønpoli-
tikken i dag. Det er disse forhold, der gør

det påkrævet, at offentligheden har et vist
indseende med pris- og avanceforhold.

Siden den første verdenskrig er der sket
en udvikling, som krævede, at statsmagten
måtte gribe regulerende ind på områder, som
vi ikke kendte før 1914, men det må jo
heller ikke glemmes, at dette også har be-
tydet, at samtlige erhvervsorganisationer
har opnået stigende indflydelse på samfunds-
økonomiens struktur og udvikling, og der er
jo ingen, der mere tror på, at de gamle for-
hold kommer tilbage, hverken når det
drejer sig om erhvervslivet eller om sam-
fundsøkonomien. Vor opgave må være at
indrette vore samfundsforhold således, at
den brede befolknings interesser bliver til-
strækkeligt varetaget. Vi må ikke glemme,
at antallet af lønmodtagere i dag er langt
større end antallet af selvstændige. Dette
betyder, at antallet af direkte forbrugere
har nået en sådan højde, at deres synspun-
ter og interesser er uafviselige. I denne for-
bindelse rejser sig det såre vigtige spørgs-
mål om reallønnen forhold til pengelønnen.
Det er ikke muligt at skjule, at lønmodtager-
nes realløn er væsentlig mindre end den
opnåede fremgang i pengelønnen. Hvor løber
gevinsten hen?

Det er med disse betragtninger som bag-
grund, at jeg mener, at samfundsinteresse-
begrebet ikke kan holdes uden for spørgs-
målet om konkurrencebegrænsning og pris-
dannelse. Der tales så ofte om de skadelige
omkostningsstigninger, men det synes næ-
sten altid forstået derhen, at det er arbejds-
lønnen i snæver forstand, man udeluk-
kende opererer med. Men de højere for-
brugerpriser og de ofte helt urimelige avan-
cer er efter min opfattelse langt mere af-
gørende, end det kommer til udtryk. 1 kr.
sparet på priserne er måske 2 kr. indtjent
i løn.

Reallønsproblemet er kommet stærkt i
forgrunden, og det lader sig ikke sådan
afvise. For enhver lønmodtager er real-
lønnen af fundamental betydning for hans
levestandard. Under hensyn hertil mener jeg,
at prisdannelsen ikke blot er et privat-

[Chr. Christiansen.]

spørgsmål, men i stigende grad er blevet et samfundsspørgsmål.

Vi kan fra vor side ikke dele de synspunkter, som er kommet til udtryk i det fremsatte lovforslag, i dets bemærkninger og i det ærede medlem hr. Weikops fremsættelsestale. Tværtimod er vi af den opfattelse, at de gældende love på dette område fortsat vil være påkrævede. Også under de nye forhold, der opstår den 1. juli 1960, når Danmark træder ind i de syv, vil det vise sig, at der er behov for en sådan lovgivning.

Gennemføres oppositionens forslag, vil der ikke være nogen mulighed for offentlig indseende med priser og avancer, til trods for at det er en sag, der direkte angår hele det store forbrugende publikum. Det hjælper ikke meget, at forbrugerne får fortalt om liberalismens og den fri konkurrences velsignelser, når vi har erfaret, hvor svært det har været for disse velsignelser at trænge igennem i den almindelige prisdannelse. Det er ofte fortalt forbrugerne, at de såkaldt selvvirkende kræfter nok skulle klare begreberne, men det vides af bitter erfaring, at disse kræfter ingen slagkraft har haft. Hele det foreliggende materiale fra trustkommissionen og monopoltilsynet giver klar besked om prisdannelsens mysterier og om, at det er forbrugerne, der blot har at betale.

Undersøgelserne f. eks. omkring optikerbranchen har klart og tydeligt vist en række meget høje avancer, endog så høje, at monopoltilsynet har måttet erklære, at hvis der ikke skete en forandring, måtte man tage sagen under overvejelse og sætte ind over for disse avancer. På dette område er det mærkeligt nok også de billige kvaliteter, der har de højeste avancer.

Alt i alt mener jeg ikke, der kan være nogen grund til at følge det foreliggende lovforslag. Alene det, at der findes et tilsynsorgan, der kan sættes i virksomhed, vil have en hæmmende og sanerende indflydelse på prisforholdene.

Mit parti har ikke noget imod, sådan som den højtærede handelsminister har foreslået, i udvalget at kigge nærmere på § 24 i monopolloven, ikke for at ophæve den, men for at se, om der skulle være grundlag for under de nye forhold at foretage mindre

ændringer eller eventuelt tilføjelser. Det har vi som sagt ikke noget imod, men samtidig vil jeg også gerne nævne, at der i prislovens bestemmelser vedrørende kvaliteten af mærkevarer m. v. måske også var nogle spørgsmål, som vi ved samme lejlighed burde tage op til nærmere behandling.

Anker Lau: Ja, jeg kan ikke påstå, at jeg er forbavset. Men når jeg hører en tale som det ærede medlem hr. Chr. Christiansens, føler jeg mig hensat til en fjern fortid engang før krigen — som om intet siden den tid var passeret, og som om en helt ny udvikling, hvor mange af de principper, som det ærede medlem hr. Chr. Christiansen jo stadig væk vender sig imod, men som dog har en vis betydning, slet ikke havde fundet sted. Og så er det jo en ganske anden tale, der lyder nu, end den tale, der for ganske kort tid siden lød, da vi behandlede toldloven og valutalovent. Vi hørte i dag, at erhvervene var enerådende i herredømmet over markedet. Vi hørte, at det var ønskeligt, om markedsplanerne ville hidføre en stærkere konkurrence. Jeg synes ikke, det er så forfærdelig længe siden, at man under toldlovens behandling netop fremhævede faren ved alt dette og beskyttede sig imod det så stærkt som muligt. Dengang sagde forbrugerne ikke noget, men forbrugerne har sagt noget om dette tidligere, hvad jeg senere skal komme tilbage til. Det er den slags ting, der gør, at man får en underlig afsmag for megen af den argumentation, man somme tider hører her, og som anvendes, hvor det passer ind i billedet. Samtidig sagde det ærede medlem noget om, at den uhæmmede næringsfrihed betød ufrihed for borgerne, og at stordriften monopoliseres o. s. v. Ja men det ærede medlem og hans parti gør jo på en lang række områder, hvad de kan for at fremme netop denne stordrift, som man så ganske vist sætter under kontrol.

Den højtærede minister forbavsede mig også lidt, idet han syntes at gå ud fra — og det gjorde det ærede medlem hr. Chr. Christiansen jo også — at det foreliggende lovforslag går ud på at ophæve monopolloven. Det er slet ikke det, det drejer sig om. Det ærede medlem kom med en hel del argumenter, som måtte forudsætte, at det var det, vi stillede forslag om, hvad

[Anker Lau.]

det ikke er. Vi ønsker ikke monopolloven ophævet, som den er. Det, vi ønsker ophævet, er forhåndsansmeldelsen af prisforhøjelser og de ekstraordinære prisbestemmelser, som kom ind i loven, da vi havde arbejdsstridighederne. Man skulle i og for sig synes, at nu, da der er faldet lidt ro over gemytterne i den henseende i hvert tilfælde — jeg tænker her på den politiske situation, der dengang forelå — må det betragtes som dobbelt konfekt, at vi både har monopolloven og denne lovgivning, som gælder for en række områder, hvor der ikke er tale om prisaftaler og konkurrencebegrænsende foranstaltninger og meget andet. Men vort forslag drejer sig altså kun om disse ting; det synes jeg dog lige jeg vil minde om, inden debatten går videre.

Jeg vil også gerne minde om forudsætningerne for de afgørelser, man dengang traf; jeg mener, at disse forudsætninger i dag er faldet væk. Hverken ved gennemførelsen af ændringen af § 24 i sin tid, eller da vi gennemførte lov om indseende med priser m. v., kunne mit parti erkende nødvendigheden og berettigelsen heraf. Lov om indseende med priser var en ren paniklov, som gennemførtes i den spændte politiske situation i foråret 1956, efter at det mest panikprægede var pillet ud af den af det daværende ærede medlem, den nuværende højtærede minister hr. Bertel Dahlgaard. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Fornuftigt!). Ja, det var altså ikke fornuftigt nok. Det var en lov, som havde mere politisk sigte end egentlig sagligt. Det blev da også helt og fuldt erkendt dengang af Danske Husmødres Forbrugerråd, som i et brev til det da nedsatte udvalg utvetydigt nægtede at tage stilling til lovens politiske sider, men nøjedes med at give tilslutning til, at der blev givet adgang til at påbyde mærkning og skiltning med priser, vægt o. s. v., det, som vi ønsker at opretholde også i dag.

Så vidt jeg har kunnet følge med, har loven ikke haft større betydning eller givet anledning til påtale. Den har derimod fremkaldt en meget stærk kritik, sidst af formanden for De danske Handelsforeningers Fællesorganisation, hr. Max Lindskov, foranlediget af den undersøgelse i frugt- og grøntsagsbranchen, der også har været omtalt

i dag, en undersøgelse, som det tog 4 år at gennemføre, og som vi fik en redegørelse for, der vel stærkt kritiserer, men dog sluttelig går ud fra, at der egentlig ikke er noget galt i det. Det angribelige i denne sag er efter min mening, at monopoltilsynet går ud fra bruttofortjenesten og mener i sin kritik stort set at kunne se bort fra alle omkostninger, lønudgifter og svind — men det sidste er meget stærkt i denne branche. En sådan undersøgelse er efter min mening værdiløs, ja skadelig.

I øvrigt skal man passe på, at man ikke ligestiller begrebet avance med anden løn i al almindelighed, for det dækker to vidt forskellige begreber. Avancen indeholder mange, mange ting, som lønnen ikke skal dække.

Hvad prissammenligningerne med udlandet angår, har jeg nu aldrig troet ret meget på deres værdi. Man kan aldrig få de rigtige ting frem på den måde. Hvorledes erhvervene reagerer under frie forhold, kan kun praksis vise. Der har været et enkelt tilfælde; jeg tænker på oliefyrene i sin tid, hvor en sådan undersøgelse havde til følge, at man åbnede mere for importen af oliefyre. Det havde en udmærket virkning, man førte det blot ikke videre. I en række andre tilfælde har man intet foretaget sig.

Som sagt, det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards argumentation for disse undersøgelser var importreguleringen. Denne er nu faldet bort eller forsvinder i alle tilfælde mere og mere, og det vil næppe være så forfærdelig længe, inden importen på næsten alle områder er så stor, at dette moment i alle tilfælde ikke er til stede. Dermed må også begrundelsen ikke alene for denne paragraf, men for hele loven minus som sagt § 3 være bortfaldet. Konkurrencen er fuldt ud i stand til at regulere priserne og lade prismekanismen virke efter sin hensigt. Det er nemlig prismekanismens hensigt at regulere forholdet mellem tilbud og efterspørgsel. Alle former for detailhandel, der er repræsenteret her i landet, ikke mindst brugsforeningerne, er inde i en rivende udvikling, og der er absolut herigennem rimelig garanti for, at forbrugerne ikke bliver misbrugt.

Monopolloven blev i sin tid gennemført af de 4 gamle partier i enighed, og vi beklager også i dag, at regeringen brød denne

[Anker Lau.]

enighed ved kort tid efter at gennemføre ændringerne i § 24. Oprindeligt var § 24 en afviklingsbestemmelse, hvorefter visse varer og brancher skulle have forhåndsgodkendelse af prisforhøjelser, men dette skulle falde bort i løbet af et år. Trods enigheden om denne bestemmelse gennemførtes så senere i 1956 en 2-årig forlængelse og i 1957 gjordes den permanent og udvidedes til at omfatte alle de varer, der er anmeldelsespligtige. Grunden var også her manglende konkurrence, men efter at vi her har overværet behandlingen af konventionen om de syv i forbindelse med toldloven og valutalovent og vi alle erindrer, hvad der her blev sagt om konkurrencens betydning og dens farer, tvinges vi dog vist til at erkende, at begrundelsen for denne paragraf ikke eksisterer mere. Vi har nok for længe og for skematisk holdt vore erhverv under unødigt kontrol og derigennem svækket deres konkurrenceevne nu, da den skal stå sin prøve.

For et levende erhvervsliv med højkonjunktur og med lavkonjunktur, sæsonsvingninger, kurante og ukurante varer, med hensynet til de seks og de syv og mange, mange tusinde andre praktiske hensyn er det en utålelig ting at skulle have priser godkendt på forhånd. På enkelte områder gør det måske ikke så forfærdelig meget, men i almindelighed forhindrer det hurtige og fornuftige dispositioner, ja, det kan være årsag til, at priser, der af en eller anden grund skulle have været nedsat, ikke bliver det, fordi man ønsker at undgå hele den procedure, der er forbundet med igen at få dem hævet. Især hvor det drejer sig om affaldsvarer, som man skal af med en gang imellem, spiller det en rolle, at man kan få prisen sat ned for at få varen væk, men det spiller en lige så stor rolle, at man kan få prisen sat op igen, når varen er væk, ellers opstår der en varemangel, som er højst ubehagelig, på de pågældende områder. Der er adskillige eksempler på, hvor skadeligt og ubehageligt dette virker i praksis. Tiden er nu inde til at gøre vort erhvervsliv stærkt og levende i konkurrencen, og der er al mulig grund til at fjerne alt det, der hindrer, at det kan ske. Jeg vil gerne så stærkt, som det er muligt, henstille, at de partier, som skabte forliget af 1955 om monopolloven, nu vender tilbage til denne

enighed, som altså også indeholder, at § 24 bortfalder.

I den nuværende situation har det danske erhvervsliv ganske særlig krav på en rimelig forståelse for dets virksomhed og for de praktiske forudsætninger, som må være til stede, hvis det skal kunne løse de vigtige samfundsopgaver, der skal løses.

Jeg kunne have lyst til at tilføje et Churchillcitater, som jeg i og for sig synes falder godt ind i rammen af det, vi her behandler. Med den højtærede formands tilladelse citerer jeg:

„Nogle socialdemokrater betragter det private initiativ som en rovgrisk tiger, der bør skydes; andre ser på det som en ko, der bør malkes. Kun få ser det som det, det i virkeligheden er, nemlig en kraftig og villig hest, der trækker hele læsset.“

Under denne synsvinkel håber jeg, at det i det kommende udvalg vil blive muligt at finde fornuftige løsninger på de problemer, der her er fremdraget.

A. C. Normann: Jeg har lagt mærke til, ved at lytte til de to oppositionspartiets ordføreres taler i dag, at hovedbegrundelsen for det foreliggende forslags fremsættelse er de gældende bestemmelsers eventuelle overflødighed, ikke så meget de gældende bestemmelsers eventuelle skadelige virkninger. Det er i sig selv et forhold, som skulle muliggøre en lidenskabsløs behandling af lovforslaget. Har en lov ikke andre skadelige virkninger end den, at den efter nogle menneskers mening ikke er nødvendig, bliver spørgsmålet om dens opretholdelse kun afhængigt af gradforskelle i meninger. Der har gennem årene været talt meget om, hvorvidt prisforhøjelser bør godkendes forud eller bagud; men efter at have arbejdet inden for både handelen og industrien i mange år må jeg sige, at jeg har egentlig aldrig følt hverken i handels- eller industrieddet, at det var den side af monopolloven, der optog sindene så stærkt. Meningerne har været meget delte, fordi det også kunne have sine fordele for virksomhederne i forvejen at vide besked om, hvorvidt den påtænkte gennemførelse af en prisforhøjelse ville være forgæves eller ej. Mange købmænd har erkendt det og set på spørgsmålet fra den side, og mange, ja, endog overordentlig

[A. C. Normann.]

mange virksomheder har søgt om at få prisændringer, som de var fuldt berettiget til uden videre at foretage på egen hånd og så bagefter anmeldte dem, godkendt, førend de foretog sig noget, og førend de udsendte nye prislister. Også dette underbygger, at jeg vil være tilbøjelig til at deltage i lovforslagets videre behandling uden nogen større sjælelig uro. Jeg tror imidlertid, det er rigtigt, at vi foreløbig på en del områder opretholder, at prisændringer skal godkendes forud. Det er en bekvemmelighed for erhvervslivet, og det indeholder stadig den realitet, at bevisbyrden for prisstigningens rimelighed påhviler den enkelte virksomhed eller branche, når godkendelse sker forud, og ikke tilsynet. De herhenhørende dokumentationer, bevisførelsen for, at der er grund til prisstigningen, ligger vist bedst for firmaerne, og jeg har ikke indtryk af, at der ret ofte råder virkelig utilfredshed med tilsynets prisfastsættelser.

Vi kan altså ikke tilråde en generel ophævelse af § 24, men det ville måske være rimeligt, om der blev givet monopoltilsynet beføjelse til at fravige reglen om godkendelse forud, f. eks. hvor markedsforholdene, varernes karakter eller betydning i omsætningen og den mængde, hvormed de indgår i omsætningen, taler derfor, og på samme måde når det drejer sig om aftaler, vedtægter eller bestemmelser, der er af ret stor betydning for fremme af effektiviteten. Man skulle altså, hvis man vil ind på denne tankegang, opretholde bestemmelsen om den forudgående godkendelse af prisforhøjelser, når det drejer sig om varer eller ydelser, der er af betydning for det almindelige omkostningsniveau; det kan vel ikke nægtes, at med den nuværende tendens til omkostningsstigninger er det overhængende vigtigt, at man gør alt muligt for at fastholde omkostningsniveauet.

Med hensyn til lovforslagets § 2 om ophævelse af lov om indseende med priser glæder det mig, at oppositionen har den forståelse for lovens § 3 — bestemmelsen om pligt til at mærke pakninger med oplysning om nettovægt, for så vidt der er tale om pakninger, der stammer fra fabrikant, importør eller grossist — at man foreslår, at den opretholdes og altså for så vidt gøres permanent. Men i og for sig kan jeg ikke se, at

der er nogen særlig begrundelse for i øvrigt at ophæve loven. Forholdet er jo det, at på områder, hvor der bliver fri konkurrence, er der ikke brug for at anvende loven. Men det er en af de ting, vi kan forhandle nærmere om i udvalget.

I de bemærkninger, som forslagsstillerne ledsager deres lovforslag med, henvises der til udvidelsen af liberaliseringen og til de gennemførte ændringer af toldloven, i hvilken forbindelse vi jo oplevede, at venstre ikke ville stemme for loven trods den vældige udvidelse af liberaliseringen, og samtidig oplevede vi, at de konservative øvede en hel del modstand imod liberaliseringen ved deres stærkt forfægtede ønske om højere toldmure. Så meget desto glædeligere er det ud fra regeringspartiernes synspunkt, at de to partier nu med dette lovforslag yder en slags anerkendelse af den stedfundne liberalisering. Det ville ellers være i god overensstemmelse med de to partiers spådomme efter den nuværende regerings dannelse, dersom de nu havde kunnet stå frem og pege på, at statens bånd på erhvervslivet i den mellemliggende periode var blevet strammet. Det er jo det, man spåede ville ske. Men i dag efter 3 år under denne regering ser man, hvorledes liberaliseringen er øget og båndene løsnede, både ved reformerne foran indgangen til det nye frihandelsområde og ved regeringens virksomhed i hele den forudgående tid. Det er én eneste række af frigørelser, der har fundet sted.

Jeg skal med disse ord give tilsagn om, at det radikale venstre vil deltage i den videre behandling af lovforslaget ud fra en saglig og fordomsfri indstilling.

Niels Andersen: Der har under denne debat været fremført synspunkter vedrørende forbrugernes interesser, og det kan vel nok i denne forbindelse være berettiget at fremhæve, hvad beskyttelsespolitikken har betydet. Den har ganske givet for forbrugerne betydet, at de har måttet betale højere priser. At man i en situation med beskyttelsespolitik i meget vidt omfang også har indseende med priser og med konkurrencebegrænsning, er vel uhyre naturligt, og den tankegang, det ærede medlem hr. Weikop fremførte, er i og for sig logisk, nemlig at afviklingen af restriktionerne og

[Niels Andersen.]

beskyttelsespolitikken også i nogen grad skulle overflødig gøre indseendet med disse forhold. Imidlertid må man gøre sig klart, at vi endnu ikke har fuld frihed på dette område. Der er stadig en række varer på bunden liste, og en række områder er uberrørt af den foretagne lovgivning, ligesom vi har speciel hjemmemarkedsproduktion, sådan som den højtærede handelsminister gjorde rede for.

Der kan nok være grund til, at vi i et udvalg ser på og nærmere drøfter de problemer, der er knyttet til det foreliggende lovforslag, og prøver, om der er noget, man kan rette dér. Man må jo indrømme, at beskyttelsespolitikken er til ugunst, eller meget let bliver til ugunst, for forbrugerne, og jeg må da ærlig talt indrømme, at jeg heller ikke tror, at en statsinstitution, som skal have indseende med priser, konkurrence og alle den slags forhold, kan magte denne opgave, således at man kan sige, at den varetager forbrugernes interesse. Jeg tror ikke, det er muligt at udbygge statsinstitutionerne så meget, at de effektivt kan løse den opgave, de har fået stillet.

Som forholdene har udviklet sig, synes jeg nok, der er grund til, at vi ser på, om der eventuelt kan ændres noget i de pågældende love, og med denne motivering skal jeg tilsige retsforbundets positive medvirken til arbejdet i udvalget.

Fuglsang: Det fremsatte lovforslag, som er på linje med bl. a. et krav fra Industrirådet, er faktisk et tidens tegn. Det er, som venstres og de konservatives fælles politik overhovedet, et udtryk for, hvordan disse partiers dristighed vokser i takt med regeringspartiernes eftergivenhed og inkomsekvens på mange områder.

Jeg vil for at give lovforslaget dets rette baggrund gå tilbage til regerings- og folketingsindgrebet i overenskomstsituationen i 1956. Man påtvang dengang arbejderne løn- og arbejdsvilkår, som de selv havde modsat sig, uden at der var nogen, der gav udtryk for større forargelse over den slags indgreb og indblanding. Man lovede samtidig for at berolige arbejderne at gennemføre kontrol med priser og avancer, bl. a. for at hindre, at lønniveauet blev undergravet af prisstigninger. Som kendt

skete der såre lidt i den retning, ud over at den lov om indseende med priser, som man nu ser tiden inde til at foreslå ophævet, blev gennemført.

Derimod har senere alle partier, da vi behandlede Danmarks tilslutning til de syv, stemt imod et kommunistisk dagsordensforslag om under de nye omstændigheder i hvert tilfælde at gennemføre kontrol med priser, avancer og monopoler — dette til trods for, at ingen erfaringer tyder på, at dannelsen af større markedsområder gør en lovmæssig beskyttelse af forbrugerne, og for øvrigt også af mindre næringsdrivende, mod monopolerne og deres politik overflødig. Nu er tinget altså stillet over for et forslag om at ophæve den sidste rest af kontrol, der endnu er tilbage fra krigs- og efterkrigsårenes tilløb i så henseende, for det vil jo i høj grad blive tilfældet, om man ophæver monopollovens § 24, der siger, at prisforhøjelser skal godkendes af monopoltilsynet, forinden de kan træde i kraft, samt loven om indseende med priser.

Denne politiske udvikling har faktisk også en interessant principiel side. Det er som bekendt en almindelig påstand fra marxismens modstandere, at dennes ideer for længst skulle være forældede og uden forbindelse med det moderne livs problemer. Det foreliggende lovforslag er et eksempel på det modsatte. Et af de punkter i marxismen, man har søgt at bestride, er dens påstand om kapitalens og kapitalmagtens koncentration, om, at den økonomiske magt og indflydelse mere og mere samles på nogle få hænder, hvorved i praksis liberalisme, fri konkurrence og fri handel ophæves. At denne påstand er rigtig, bekræftes ganske af de betænkninger, der er udsendt af trustkommissionen. Trods al tale og tilsyneladende også trods talmaterialet findes der jo i Danmark næppe et område af betydning, der ikke er mere eller mindre monopoliseret, hvor varer og tjenesteydelser gennem monopolsammenslutninger og pris-aftaler fordyres langt mere end gennem de påståede høje lønninger, lønglidninger og den slags ting. Det gælder almindelige forbrugsvarer, det gælder et så vigtigt område som byggeriet, der fordyres først af byggematerialetrustens monopolpriser, dernæst af håndværksmestrenes licitationsregler og endelig af låneinstitutionernes rentepolitik.

[Fuglsang.]

Det gælder vigtige grene af vor energiforsyning som kul, olie og benzin. Det gælder for landbrugets vedkommende vigtige omkostningsposter som dets maskiner, redskaber og gødningsstoffer. Det gælder så godt som alle områder, som trustkommissionen fik tid og lov til at arbejde med — jeg bruger udtrykket fik lov til, for som kendt blev kommissionens virksomhed først hæmmet og begrænset, senere standset ad politisk vej af de samme kræfter, der står bag det foreliggende lovforslag.

Marxismen har altid hævdet, at kapitalkoncentration og monopoldannelse ikke blot har prismæssige og økonomiske, men også politiske virkninger. Den hævder, at i samme grad, som monopolernes økonomiske magt vokser, griber de også — og ofte på en skæbnesvanger måde — ind i det politiske liv og i politiske afgørelser.

Af almindeligt kendte eksempler i så henseende vil jeg minde om, at det ikke var folket, men kapitalstærke kredse, som gav Hitler hans økonomiske magt, og i samme forbindelse vil det være nærliggende at pege på visse finanskredses politiske manipulationer herhjemme under besættelsen. Også nu går der åbenlyst eller dulgt tråde fra den højeste finansverden til det politiske liv.

Der er næppe nogen, der lægger skjul på arbejdsgiverstøtten til f. eks. Dagens Nyheder eller til oppositionspartiernes politiske arbejde. Der er vel næppe heller nogen, der tror, at disse kredse giver deres bidrag for intet, at de ikke regner med konkrete modydelser.

Det er for en marxist tankevækkende at se netop venstre som medforslagsstiller til dette antiliberala forslag om faktisk at give monopolerne temmelig frie hænder. Venstre var jo oprindeligt både med hensyn til vælgergrundlag og praktisk politik bøndernes store liberale parti. Venstre stod bag dannelsen af andelsbevægelsen som en politisk og økonomisk modvægt mod højres bykapitalister og aktieselskaber og bag sparekasserne som modvægt mod bankernes indflydelse. Nu går de ind for beskatning af andelselskaberne, angiveligt for at forsvare de små handlende. I virkeligheden er denne andelselskabsbeskatning blot en anden side af den sag, som dette lovforslag

drejer sig om, nemlig en ophævelse i temmelig udstrakt grad af kontrollen med monopolerne — og i deres interesse.

Jeg har f. eks. i en af monopoltilsynets meddelelser set, at dette har godkendt en avance på 56 pct. på såmaskiner. Uden at jeg behøver at nævne konkrete tal, har vi vist alle et indtryk af, hvordan det overhovedet ser ud inden for landbrugsmaskinebranchen; og stadig uden at tage konkrete tal kan enhver forestille sig, hvilke kæmpesummer monopoler, karteller og prisaftaler har fordryet investeringen i dansk landbrugs mekanisering med. Jeg ved f. eks., at alene i tiåret 1949-58 androg nyanskaffelser af maskiner 1 687 mill. kr. Man kan danne sig et indtryk af, i hvor høj grad disse renter og afdrag belaster landbruget hvert år. Det er bl. a. disse fordrydelser, disse renter, der danner basis for industrielskabernes store overskud og dividender i de senere år, og samtidig fortæller disse overskud, at det ikke er helt rigtigt, når man taler om dansk industris manglende evne til at investere, således at den kan konkurrere med udenlandske selskaber.

Det er som modvægt mod denne prismæssige udbytning, at landbruget dannede sin andelsbevægelse, og den ønsker man nu svækket gennem skattepolitik. Det er som modvægt herimod, at landbrugskredse — og det samme er tilfældet med arbejderne organisationer — har ønsket kontrol med monopolerne og deres politik, og den foreslår man altså nu ophævet.

Der kunne siges adskilligt mere om dette lovforslag. Jeg har med vilje fremdraget en enkelt side på ét område netop inden for landbruget, fordi jeg mener, at venstres standpunkt bør stilles i det rette relief. Der kunne med ikke mindre ret fremdrages andre områder. Der er overhovedet forbrugernes — ikke mindst de fastlønnedes — interesser. Hvor ofte har disse ikke måttet se deres aftalemæssige lønninger undergravet af velberegne prisaftaler. Der kunne måske også rejses spørgsmål om forbindelsen mellem de store udenlandske olie-selskabers indflydelse og visse sider af vor udenrigshandel, bl. a. indkøbet af olie i den socialistiske del af verden.

Jeg tror, at det, jeg har fremført, er tilstrækkeligt til at vise, at vor sympati for det foreliggende lovforslag er såre begræn-

[Fuglsang.]

set, og at det, som tiden kræver, efter vor mening er — og det har vi også stillet forslag om — skærpet kontrol med monopoler, konkurrencebegrænsninger, priser og avancer.

Der er tilbudt deltagelse, også fra regeringspartierne, i udvalgsarbejdet. Det er mit inderlige håb, at i hvert fald regeringspartierne gør sig klart, at det ikke blot er fra industriens og handelens side, der er stillet krav, men at også arbejdere og fagbevægelse har udtalt sig for, at regeringen forstår, hvor dens basis er, og følger de brede lag dér, hvilket vil sige, at den ikke ophæver, men skærper kontrollen med monopolerne virksomhed.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger i anledning af den diskussion, der i dag er ført, men har dog et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Weikop.

Det ærede medlem var inde på et af de principper, som i og for sig er afgørende i denne diskussion. Det ærede medlem sagde, at man skulle ikke stille de danske virksomheder ringere end de udenlandske, eller med andre ord: de skulle have samme vilkår som de udenlandske. Jeg vil i denne forbindelse henholde mig til, hvad jeg sagde i min første tale, og jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde:

„Det vil også være erhvervene bekendt fra de drøftelser, der har fundet sted i monopolorådet om monopolkontrollen under de nye markedsforhold, at monopoltilsynet er helt opmærksom på de nye forhold og er indstillet på i sin virksomhed under de ændrede konkurrenceforhold på det danske marked ikke at stille danske virksomheder ugunstigere end deres udenlandske konkurrenter.“

Jeg ved også, at det ærede medlem hr. Weikop understregede, at det ikke var monopoltilsynet, der skulle bestemme prisen eller prispolitikken her i landet. Det er jeg enig i, men jeg vil gerne understrege, at jeg er enig med monopoltilsynet i dets bemærkning: at man ikke skal stille de danske virksomheder dårligere end de udenlandske konkurrenter på det danske marked.

Jeg understreger også, at det ærede medlem har udtalt, at dér, hvor der er aftaler,

eller hvor en pris er urimelig, bør monopoltilsynet gribe ind. Jeg forstår, at diskussionen står om, eller forskellen mellem vore synspunkter beror på, hvorvidt der skal gribes ind før eller der skal gribes ind efter. Jeg er af den opfattelse, at det vil være rigtigt, at man bevarer retten for monopoltilsynet til at forhåndsgodkende priserne, men jeg skal senere komme tilbage til, hvilke ting jeg mener det i den givne situation og i tiden fremover er nødvendigt at tage hensyn til.

Det ærede medlem hr. Weikop omtalte en enkelt virksomhed, nemlig Dansk Svovlsyre- og Superphosphat-Fabrik og nævnte i denne forbindelse, at det ikke kunne være rimeligt, at man ikke ville anse den danske fabriks pris for rimelig, når den ikke lå over eller op til den udenlandske pris. Jeg er ikke enig i det ærede medlems betragtninger. Der kan være — og er i dette tilfælde — forhold af særlig karakter, der gør sig gældende, men i øvrigt synes jeg ikke, det er rigtigt, at vi i folketinget diskuterer en enkelt virksomheds problemer, prisforhold og kalkulationsproblemer.

Det andet afgørende spørgsmål, som det ærede medlem hr. Weikop var inde på, var, at § 24 kunne virke skadelig med henblik på strukturrationalisering. Jeg har i min første tale sagt, at der her er problemer, som vi nødvendigvis må være opmærksomme på, og jeg har også sagt, at regeringspartierne i udvalget vil være indstillet på at se på disse problemer. Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på, at man vel også burde undersøge muligheden for, når markedsforholdene eller varens karakter, betydning og omsætning taler derfor, at kunne fravige bestemmelserne i monopollovens § 24. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det er ting, vi må se på i udvalget, idet vi må søge at finde frem til en fornuftig udformning af den bestemmelse om dispensation fra § 24, som monopoltilsynet skal have.

Det ærede medlem hr. Weikop var endvidere stærkt inde på loven om indseende med priser, idet det ærede medlem sagde, at der deri var meget papir. Må jeg i denne forbindelse gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Anker Lau. Det ærede medlem sagde, at loven var sådan en slags paniklov; ja vel, ærede medlem, loven har

[Handelsministeren.]

3 paragraffer: § 1, § 2 og § 3; men det er dog sådan, at den var ikke mere panikagtig, end at de ærede medlemmer ønsker at føre en af de tre paragraffer over som en beskeden paragraf i monopolloven. (Weikop: Ja, for at tilfredsstille ministeren!). Ja, tak for venligheden. Jeg tror dog, jeg kan tilfredsstilles bedre på andre felter.

Må jeg endelig angående loven om indseende med priser i al almindelighed sige, at der har været foretaget flere undersøgelser end den, det ærede medlem henviste til. I sommeren 1956 kom der en henvendelse fra Danske Husmødres Forbrugerråd. Det var en henvendelse, hvori man bad monopoltilsynet om at undersøge spørgsmålet om kartoffelprisen — det var dengang, kartoffelprisen influerede meget stærkt på pristallet. Videre var der undersøgelsen i juni 1956, som det ærede medlem hentydede til, og som skete efter en henvendelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og De samvirkende danske Husmandsforeninger. Den henvendelse gik ud på ikke alene at undersøge grønsagspriserne, men også priserne på kød, flæsk og pålægsvare. Monopoltilsynets vurdering efter en foreløbig undersøgelse gik ud på, at der ikke var noget grundlag for at foretage en yderligere undersøgelse af kød, flæsk og pålægsvare, men man foretog altså en undersøgelse af priserne på grønsager, hvilket er offentliggjort i Monopoltilsynets Meddelelser nr. 3.

Når det ærede medlem siger, at der er rettet 1100 henvendelser til forbrugere, og at det var en papirmaskine, så vil jeg gerne understrege, at disse undersøgelser, så vidt mig bekendt, foregår efter aftaler, efter forhandlinger med de respektive brancheorganisationer. Så vidt jeg er orienteret, ligger det sådan, at det netop var brancheorganisationerne, der ønskede, at undersøgelserne skulle foretages på et så stort antal husstande eller enkeltpersoner som muligt, så man kunne få et bredt og rigtigt billede ud af undersøgelsen. Det var altså for så vidt ikke monopoltilsynet, der ønskede

dette, men det var erhvervene selv, der ønskede, at det skulle ske på så bredt og dermed vel på så solidt et grundlag som muligt.

Ud over disse undersøgelser har der fundet en undersøgelse sted af priserne på oliefyrr, og resultatet af denne undersøgelse er blevet offentliggjort den 22. september 1958 i Monopoltilsynets Meddelelser. Endelig har der i 1957 været rettet en henvendelse fra Danske Husmødres Forbrugerråd om at få en undersøgelse af flæskeprisen og navnlig af avancerne på dette område. Det var på et tidspunkt, da man fra forbrugernes side følte, at udsalgsprisen ikke faldt i tilsvarende tempo som produktionsprisen. Monopoltilsynet mente imidlertid, der var et rimeligt forhold til stede, og har enten ikke offentliggjort denne undersøgelse eller ikke foretaget videre.

Jeg tror, der fremover må være en mulighed for, at forbrugere og husmandsorganisationer kan rette henstilling om at få foretaget disse undersøgelser, navnlig selvfølgelig med hensyn til varer, som ikke er liberaliseret tilstrækkeligt.

Jeg er stadig af den opfattelse, at § 1 bør man beholde, så man kan foretage de undersøgelser, der er nødvendige. Det er klart, at når monopoltilsynet skal afgøre — for det er jo tilsynet, der skal afgøre det — om man skal gå videre efter en opfordring til undersøgelse, så spiller det ind, om de varer, der kræves undersøgt, er liberaliseret, eller om der er en rimelig bevillingsudstedelse; det er klart, der bliver færre sager fremover.

Og endelig § 2, ja, jeg havde nær sagt: den dør af sig selv. Men der er stadig væk, som jeg nævnte før, en hel masse varer på bunden liste, og det kunne være hensigtsmæssigt, om man stadig væk havde en vis føling med prisdannelsen i andre lande af hensyn til de varer, der er på bunden liste.

Jeg har ikke flere bemærkninger til det ærede medlem hr. Weikop, men til det ærede medlem hr. Anker Lau vil jeg gerne sige, at jeg er enig med ham, når han siger,

[Handelsministeren.]

at den frie konkurrence regulerer priserne bedst. Det kan vi ikke blive uenige om, aldeles ikke. Men det er også på felter og områder, hvor den frie konkurrence ikke eksisterer, at monopolloven træder i kraft. Der, hvor den frie konkurrence er, dér griber monopolloven jo ikke ind med før- eller efterregulering af priser.

Når det ærede medlem hævder, at forudsætningen for monopollovens § 24 ikke er til stede mere, vil jeg gerne understrege, at da den nuværende regering i juli måned 1957 indsatte paragraffen som permanent, var det motiveringen, at man skulle fremme en rimelig prisudvikling, og denne motivering kan jo være lige så rimelig i dag.

Jeg har ikke flere bemærkninger at gøre til de ærede ordførere; jeg tror også, det er under udvalgsarbejdet, vi skal finde frem til resultater.

Ordføreren for forslagsstillerne (Weikop):

Jeg er egentlig meget ked af, at den socialdemokratiske ordfører mente, jeg var noget ironisk. Det er noget, der ikke ligger til mig, men jeg må sige, at da jeg hørte det ærede medlems tale, da så jeg på dagsordenen i den tro, at det var 1. maj, for det var jo en majtale, som jeg næsten troede det ærede medlem havde glemt at holde den 1. maj; men jeg ser dog på dagsordenen, at det er den 6. maj. Det ærede medlem hr. Chr. Christiansen har øjensynlig ikke lært så forfærdelig meget af den udvikling, der er sket. Jeg må sige, at det var nogle ordentlige kanoner, der blev stillet op. Man fik nærmest indtryk af, at det, som vi ville, var at afskaffe hele monopolloven. Men herregud, det er jo bare sådan en lillebitte paragraf, som selv socialdemokraterne i sin tid har været enige i skulle afskaffes. Jeg tror, at de, der hørte det ærede medlems tale, fik indtryk af, at det var noget helt andet, denne sag drejede sig om. Derfor tror jeg ikke, jeg behøver at sige ret meget mere til det ærede medlem hr. Chr. Christiansen — ja, måske et par ord om den grønsagsundersøgelse, som det ærede medlem talte om. Når det ærede medlem mente, jeg ikke havde læst meddelelserne fra monopoltilsynet fra 28. marts, så kan jeg dertil svare, at det har jeg. Jeg læser med stor interesse,

hvad der kommer fra monopoltilsynet, og har også læst dette. Jeg har også læst konklusionen, hvor der står — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Under forhandlingerne med organisationerne om nærværende redegørelse er det oplyst, at der inden for branchen er optaget drøftelser mellem producenter og handelsled om en forbedring og rationalisering af omsætningen med frugt og grønsager.“

Åk ja, det har jeg også læst. Jeg undrer mig bare over, at det stod der. Jeg vil ikke sige, jeg har særlig branchekundskab, men jeg har haft med et lille grønttorv at gøre, der omsætter for 150 mill. kr. om året. Der fik jeg et levende indtryk af, at man i høj grad bestræbte sig for at standardisere varerne, og det var, længe før dette kom frem. Det var det, jeg sigtede til, ikke fordi jeg vil sige, jeg er særlig sagkyndig, men jeg har dog beskæftiget mig en lille smule med de ting. Det skal jeg nu i øvrigt lade ligge; jeg tror, jeg har sagt, hvad jeg mener.

Angående udvalgsarbejdet: jeg synes, der er én ting, som den højtærede handelsminister må sørge for at vi får set på i udvalget, og det er udgifterne ved disse undersøgelser. Det kunne være meget interessant at få at vide, hvad disse undersøgelser koster. Der er foretaget 1 100 henvendelser — hvem der har været anledningen dertil, skal jeg ikke sige noget om — men 3 000 indkøb og 1 100 henvendelser, det er ikke gratis. Jeg synes, at folk har et ganske godt krav på at få at vide, hvad sådan noget kommer til at koste.

Jeg tror som sagt, at jeg vil lade det ærede medlem hr. Chr. Christiansens tale stå for sig selv. Enhver, der læser den, vil tro, det drejer sig om noget helt andet.

Så har jeg kun en lille bemærkning til det ærede medlem hr. A. C. Normann, der talte om regeringens store indsats og om de radikales store indsats med hensyn til liberaliseringen. Jeg vil sige: blot det ærede medlem hr. A. C. Normann kunne have gjort en endnu større indsats i sin tid, nemlig den at have fået den tidligere handelsminister Philips liberaliseringsforslag gennemført, så havde det ærede medlem hr. A. C. Normanns indsats været endnu større. Jeg støttede ham så meget, jeg kunne, det hjalp altså ikke nok, men jeg tror, at med

[Weikop.]

hensyn til liberalisering kan det ærede medlem og jeg nok blive enige.

Jeg skal ikke komme ind på de betragtninger, som den højtærede handelsminister gjorde til sidst. Jeg er selvfølgelig helt enig med den højtærede handelsminister i, at vi skal ikke her diskutere kalkulationer o. s. v. for de enkelte firmaer, det er klart. Det var heller ikke min tanke, men det, der gav anledning til, at jeg tog dette spørgsmål frem, var, at et selskab havde sagt: vi vil gøre vore investeringer afhængige af de afgørelser, der træffes i monopoltilsynet, for så bliver der tale om et helt andet problem. Så er der tale om, at man virkelig kan komme i den situation, at selskaber ikke vil foretage investeringer, hvis de ikke får en gunstig behandling. Det var det, jeg drog frem, og det har den højtærede handelsminister også helt og fuldt forstået.

Jeg tror som sagt, jeg skal lade de andre ting ligge, for der blæser i virkeligheden, når man ser bort fra det ærede medlem hr. Chr. Christiansens bemærkninger, en blid vind for det forslag, vi har fremsat. Men jeg vil gerne have lov til at sige til sidst, da den højtærede handelsminister netop understregede rigtigheden i det, jeg har fremhævet så stærkt, nemlig forholdet til udlandet, efter at vi er kommet ind i fri-handelsområdet, at det er jo sådan, at hele det registreringssystem, vi har, fører en ulighed med sig i forhold til, hvad der er tilfældet i de lande, hvormed vi konkurrerer. Selv om man skulle gå over til hemmelig registrering, hvad jeg ikke ved, forekommer det mig ikke at være tilstrækkeligt. Stort set må man sige, at den regulering af priser og avancer, man er kommet ind på, er overflødig under de nye markedsdannelser, fordi en sådan regulering ganske simpelt fører til, at danske firmaer bliver ugunstigere stillet end udlandets. Det er det, jeg lægger vægt på. Vil man fremme strukturrationaliseringen — og vi ønsker effektiviteten fremmet mest muligt — lader det sig ikke gøre efter min mening uden at lave prisaftaler i visse tilfælde, og sådanne prisaftaler må ikke blive odieuse. Strukturrationaliseringer kan kun fremmes, for så vidt de også kan medføre et vist udbytte, fordi strukturrationaliseringer også indebærer en betydelig risiko, og det er

også risikoen, man skal se nøje på. Der er her bl. a. tale om et så forkæret spørgsmål som håndhævelse af bruttopriser, der som bekendt praktisk talt er forbudt herhjemme. Dette spørgsmål må også tages op til overvejelse, fordi det vil være åbenbart urimeligt — jeg tror, den højtærede handelsminister vil give mig ret deri — om udenlandske virksomheder kan håndhæve bruttopriser, medens danske virksomheder ikke kan det. Det nytter efter min opfattelse ikke blot at henvise til, at monopolrådet i alle disse tilfælde kan give dispensation. Et sådant afhængighedsforhold kan i høj grad virke hæmmende netop på strukturrationaliseringen og også hæmme det, vi gerne vil: at fremme effektiviteten inden for det danske erhvervsliv.

Jeg vil gerne sige det således, at jeg forstår, at i hovedlinjen er den højtærede handelsminister egentlig ikke, for at sige det forsigtigt, uenig med mig, og så håber jeg med den blide vind, vort forslag har mødt, at vi kan blive enige om et godt resultat i det udvalg, der forhåbentlig bliver nedsat.

Chr. Christiansen: Det ærede medlem hr. Weikop bedyrede, at han aldeles ikke var ironisk anlagt, for derefter at fortælle, at den tale, jeg havde holdt her, drejede sig om noget helt andet end det, der foreligger, det var jo en majtale, og den viste, at jeg intet som helst havde lært. Jeg ved ikke, hvordan det ærede medlem vil bedømme en sådan fremstilling; jeg synes, den må bedømmes som ironi, men det vil jeg ganske overlade til det ærede medlem. Jeg har nemlig ikke et øjeblik tænkt på med min tale at gøre noget særligt indtryk på det ærede medlem. Det afstod jeg fra allerede, inden jeg begyndte at tænke på, hvad jeg skulle sige ved denne lejlighed. Men jeg forstår jo også, at den resolution, som det konservative folkeparti har lavet i april, jo ikke er nogen almindelig programklæring; det er et udtryk for en livsholdning eller en principdeklaration, og det vil med andre ord sige, at det er så højt oppe, at det nærmer sig noget, vi andre ikke er i stand til at forstå.

De bemærkninger, som jeg gjorde angående spørgsmålene realløn og pengeløn, lønmodtager og forbruger, interesserede ikke

[Chr. Christiansen.]

det ærede medlem hr. Weikop eller det ærede medlem hr. Anker Lau, hvilket egentlig nok kan forundre noget, for de plejer ellers altid at tale om, at de navnlig gerne vil på talefod med funktionærgrupperne. Men det er jo ikke alene et fagligt, det er også et politisk spørgsmål, og jeg vil da gerne for min del sige til det ærede medlem hr. Weikop, at lønmodtagere over en bred front, det er først og fremmest forbrugere, som også er interesseret i de spørgsmål, jeg her har fremdraget, og jeg er nu sikker på, at det vil åbenbare sig på et eller andet tidspunkt.

Det ærede medlem hr. Weikop var i sin iver efter at gøre den tale, jeg holdt, til noget „intet“, slet ikke inde på de bemærkninger, jeg gjorde, da jeg spurgte, om det, at den større fortjeneste ikke kom uvedkommende ved, også skulle være gældende f. eks. for funktionærer og arbejdergrupper. Men jeg forstår tavsheden derhen, at det altså ikke var meningen; det er i virkeligheden kun på nogle ganske enkelte områder, man skal have lov til at have store fortjenester uden indblanding fra anden side.

Det ærede medlem hr. Anker Lau troede, der var faldet ro over gemytterne; det troede jeg for så vidt også, men da jeg så det forslag, som det ærede medlem hr. Anker Lau har været med til at fremsætte, blev jeg klar over, at helt ro over gemytterne var der alligevel ikke. Det ærede medlem fandt, at undersøgelserne vedrørende frugt og grønsager var ganske værdiløse og skadelige, men det er min opfattelse, at lige meget hvad vi vil prøve at undersøge her i landet, som angår disse områder, ville de fra den side blive betegnet som værdiløse og skadelige. Jeg er imidlertid ikke sikker på, at forbrugerne har den samme mening.

Jeg gentager, hvad jeg sagde i mit første indlæg, at jeg ikke har noget imod, at vi kigger på § 24, ikke ud fra det synspunkt, at den skal ophæves, men for at se, om vi kan finde en formulering, som måske er bedre i overensstemmelse med de nuværende forhold. Det har jeg ikke noget imod at være med til. Hvad angår spørgsmålet om nødvendigheden af såvel pris- som monopollov, vil jeg sige: mon ikke det ville være klogt at afvente begivenhedernes udvikling blot nogle måneder frem i tiden, så

stod vi nok med et solidere grundlag for en bedømmelse, end vi gør i øjeblikket? Jeg er overbevist om, at der er meget, der kan rettes, men det mener jeg ikke vi er i stand til at bedømme i dag. Under de forudsætninger har jeg ikke noget imod at gå ind i en drøftelse om prislov og monopollov i et kommende udvalg.

Anker Lau: Jeg havde ikke til hensigt at sige mange ord i denne omgang, men det ærede medlem hr. Chr. Christiansen kan jo fremstille sagen på en sådan måde, at man synes, man er nødt til at sige noget alligevel. Nu forsøgte det ærede medlem at stille det private erhvervsliv op over for lønmodtagere og forbrugere. Det er en mærkelig tankegang, som afslører, at det ærede medlem ikke forstår, hvad det private erhvervslivs opgave egentlig er. Det er at skaffe de billigst mulige varer frem til forbrugerne og skabe så gode kår i virksomhederne for lønmodtagerne som muligt, og i den udstrækning har de fælles interesser. Når det imidlertid viser sig, at ikke en af de undersøgelser, der har været foretaget, har resulteret i pålæg af nogen art og ikke har fremkaldt ændringer på noget område, og når vi har monopollen, som vi alle sammen erkender netop skal ramme alt det, der kunne være angribeligt, begriber jeg ikke, at man behøver bestemmelsen i § 24.

Jeg takker den højtærede minister, fordi han er enig med mig i, at den fri konkurrence gør det bedre. Jeg vil gerne kvittere med at sige, at jeg er enig i, at hvor der ingen konkurrence er, har vi monopolløvgivningen; det er dér, den skal bruges. Jeg forstår blot ikke, hvad vi skal med alt det andet, for der er jo fri konkurrence på frugt- og grønsagsmarkedet og på en masse andre områder. Det har da også vist sig, at det ingen betydning har haft, og det er det, jeg synes vi må snakke os til rette om i udvalget, om vi dog ikke kan komme af med noget af alt det overflødige.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann sagde, at for nogle virksomheder kunne forhåndsgodkendelse være en bekvemmelighed. Ja, det er muligt, men det er ikke det almindelige. Men det må vi som sagt snakke os til rette om i det kommende udvalg.

Så havde det ærede medlem en bemærk-

[Anker Lau.]

ning om min stilling til liberaliseringen i sin tid. Jeg har i min argumentation henvist til det, jeg dengang sagde, men jeg har ikke bestridt, ønsker heller ikke at bestride, at liberaliseringen har gjort et stort skridt fremad. Det er vi alle sammen klar over. Den skulle blot have gjort et endnu større skridt. Det ærede medlem hr. Weikop sagde dér det helt rigtige, at hvis det ærede medlem hr. A. C. Normann havde kunnet gennemføre sin ministers forslag, havde det været meget bedre. Det, vi dengang vendte os imod, var ikke alene forringelserne, men også dette, at man ligesom forhalede tidspunktet for overgangen til de nye forhold. Som forholdene er i øjeblikket, både med hensyn til arbejdskraft, kapital og meget andet, er tidspunktet inde nu. Hvordan det vil være om 3-4 år, er der ingen der kan vide.

Fuglsang: Det ærede medlem hr. Weikop bebrejdede, så vidt jeg forstod, det ærede medlem hr. Chr. Christiansen, overensstemmelsen mellem de taler, det ærede medlem hr. Chr. Christiansen holdt 1. maj, og det ærede medlems optræden her i tinget. Jeg synes, det er såre prisværdigt, at det, man står og siger ude i offentlige forsamlinger, bliver fulgt op her, hvor det drejer sig om at virkeliggøre det i praksis. Hvis man gjorde det til skik, at der blev mere overensstemmelse mellem program og taler udadtil og optræden her, ville efter min mening meget, også i forholdet monopol, konkurrence og priser, blive anderledes.

Det ærede medlem hr. Anker Lau nævnte, at alle de resultater med hensyn til uretmæssige priser, man er kommet til — for kartofler, grønsager, maskiner, byggematerialer o. s. v. — ikke er fulgt op med nogen som helst modforanstaltninger fra lovgivningsmagts side. Ja men det er efter min mening netop fejlen. Nu er det erkendt, at sådan er det; det er svagheden i det. Man har et monopoltilsyn, man har haft trustkommissionen, man har tal og kendsgerninger, men man har ikke gjort det, der er nødvendigt for at modarbejde uretmæssig prisdannelse og konkurrencebegrænsninger. Hvis det kunne blive resultatet af forhandlingerne i dag, at man gør

lovgivningen på dette område mere effektiv, vil efter min mening dette forslag ikke have været fremsat forgæves, og jeg håber da, at man i udvalget vil arbejde i den retning i stedet for at svække lovgivningen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Chr. Christiansen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer af lov om ungdomsundervisning m. v. [af undervisningsministeren] og forslag til lov om ændring i lov om ungdomsundervisning m. v. [af Justesen m. fl.] har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Medlem af folketinget Petra Petersen har meddelt mig, at hun ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Mener boligministeren, at lejelovens § 112, der bl. a. siger: „Når udlejeren ud over sin vedligeholdelsespligt har foretaget forbedringer af ejendommen, er han berettiget til med huslejenævnets godkendelse at kræve en forhøjelse for lejlighederne“, også omfatter nyinstallering af inventar, f. eks. køleskabe o. lign.?”

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 10. maj kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger samt om ophævelse af lov om indseende med priser [af Weikop m. fl.].

[Formanden.]

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om lods-væsenet.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om sø-mandskat.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om om-sætningsafgift af chokolade- og sukker-varer m. m.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om saltvandsfiskeri.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om en opsparingsordning for unge ikke-forsørgere.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ekspropriation til anlæg af et statshospital i Thorshavn.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udbygning af det storkøbenhavnske S-banenet og om for-arbejder for tunnelbaneanlæg i Køben-havn og Frederiksberg.

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om planlægning af Køge Bugt-området.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15¹⁵.

99. møde.

Tirsdag den 10. maj kl. 14.

Formanden: Inden vi går over til behandling af tingets dagsorden, må det være naturligt, at vi sender vore tanker mod nord og mindes de søfolk, der så kort tid efter katastrofen, der ramte skibet „Hans Hedtoft“, tilsyneladende har måttet give op i den ulige kamp i det vanskelige farvand. Det, at modige søfolk, der forstod faren, har gjort deres pligt og taget deres tørn, understreger, at mod og offervilje endnu på mange områder præger dagens gerning. I vor dybe medfølelse med de savnedes pårørende ærer vi da mindet om besætningen på „Hannes S.“ som symbol på de mange, hvis pligtfølelse ikke standser dér, hvor livet er indsats.

(Medlemmerne påhørte stående forman-dens mindeord).

Formanden: I skrivelse af 7. d. m. an-moder ministeren for offentlige arbejder om, at der må blive foretaget valg af 14 medlemmer til jernbanerådet for 5 år fra den 29. juli 1960.

Nordisk Råds danske delegation har afgivet beretning til folketinget angående Nordisk Råds 7. session afholdt i Stock-holm den 1.-7. november 1959. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Lannung har med-delt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil boligministeren overveje betime-ligheden af, at der i almindelighed til-sikres lejerne i større udlejningsejendomme en forkøbsret ved salg af sådanne ejen-domme?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dags-ordenen for tingets førskommende spørge-tid.